Vol 6 Issue 4 Jan 2017

ISSN No : 2249-894X

Monthly Multidisciplinary Research Journal

Review Of Research Journal

Chief Editors

Ashok Yakkaldevi
A R Burla College, India

Ecaterina Patrascu
Spiru Haret University, Bucharest

Kamani Perera
Regional Centre For Strategic Studies,
Sri Lanka

Welcome to Review Of Research

RNI MAHMUL/2011/38595 **ISSN No.2249-894X**

Review Of Research Journal is a multidisciplinary research journal, published monthly in English, Hindi & Marathi Language. All research papers submitted to the journal will be double - blind peer reviewed referred by members of the editorial Board readers will include investigator in universities, research institutes government and industry with research interest in the general subjects.

Regional Editor

Dr. T. Manichander

Sanjeev Kumar Mishra

Advisory Board

Kamani Perera
Regional Centre For Strategic Studies, Sri Lanka

Ecaterina Patrascu
Spiru Haret University, Bucharest

Fabricio Moraes de AlmeidaFederal University of Rondonia, Brazil

Anna Maria Constantinovici
AL. I. Cuza University, Romania

Romona Mihaila
Spiru Haret University, Romania

Delia Serbescu
Spiru Haret University, Bucharest, Romania

Xiaohua Yang
University of San Francisco, San Francisco

Karina Xavier
Massachusetts Institute of Technology (MIT), USA

May Hongmei Gao
Kennesaw State University, USA

Marc Fetscherin
Rollins College, USA

Liu Chen
Beijing Foreign Studies University, China

Mabel Miao
Center for China and Globalization, China

Ruth Wolf
University Walla, Israel

Jie Hao
University of Sydney, Australia

Pei-Shan Kao Andrea
University of Essex, United Kingdom

Loredana Bosca
Spiru Haret University, Romania

Ilie Pintea
Spiru Haret University, Romania

Mahdi Moharrampour
Islamic Azad University buinzahra Branch, Qazvin, Iran

Titus Pop
PhD, Partium Christian University, Oradea,
Romania

J. K. VIJAYAKUMAR
King Abdullah University of Science & Technology,Saudi Arabia.

George - Calin SERITAN
Postdoctoral Researcher
Faculty of Philosophy and Socio-Political Sciences
Al. I. Cuza University, Iasi

REZA KAFIPOUR
Shiraz University of Medical Sciences
Shiraz, Iran

Rajendra Shendge
Director, B.C.U.D. Solapur University, Solapur

Awadhesh Kumar Shirotriya

Nimita Khanna
Director, Isara Institute of Management, New Delhi

Salve R. N.
Department of Sociology, Shivaji University, Kolhapur

P. Malyadri
Government Degree College, Tandur, A.P.

S. D. Sindkhedkar
PSGVP Mandal's Arts, Science and Commerce College, Shahada [M.S.]

Anurag Misra
DBS College, Kanpur

C. D. Balaji
Panimalar Engineering College, Chennai

Bhavana vivek patole
PhD, Elphinstone college mumbai-32

Awadhesh Kumar Shirotriya
Secretary, Play India Play (Trust),Meerut (U.P.)

Govind P. Shinde
Bharati Vidyapeeth School of Distance Education Center, Navi Mumbai

Sonal Singh
Vikram University, Ujjain

Jayashree Patil-Dake
MBA Department of Badruka College Commerce and Arts Post Graduate Centre (BCCAPGC),Kachiguda, Hyderabad

Maj. Dr. S. Bakhtiar Choudhary
Director,Hyderabad AP India.

AR. SARAVANAKUMARALAGAPPA UNIVERSITY, KARAIKUDI,TN

V.MAHALAKSHMI
Dean, Panimalar Engineering College

S.KANNAN
Ph.D , Annamalai University

Kanwar Dinesh Singh
Dept.English, Government Postgraduate College , solan

More.........

Address:-Ashok Yakkaldevi 258/34, Raviwar Peth, Solapur - 413 005 Maharashtra, India
Cell : 9595 359 435, Ph No: 02172372010 Email: ayisrj@yahoo.in Website: www.oldror.lbp.world

REVIEW OF RESEARCH

ISSN: 2249-894X
IMPACT FACTOR : 3.8014(UIF)
VOLUME - 6 | ISSUE - 4 | JANUARY - 2017

वाचकांची बदलती अभिरूची

डॉ. भाऊसाहेब दादासाहेब गव्हाणे
मराठी विभाग प्रमुख , सुभाष बाबुराव कुल महाविद्यालय , केडगाव,ता.दौड,जि.पुणे .

प्रस्तावना :

आजचे युग हे माहिती तंत्रज्ञान व जागतिकीकरणाचे म्हटले जाते. यामध्ये प्रत्येक व्यक्तिला ज्ञान आणि विज्ञान या बाबत जागृत रहावे लागते. या अनुषंगाने आपल्या ज्ञानाची समृध्दी व्हावी हे प्रत्येकाला वाटणे. साहजिकच आहे. आपला भारत देश हा आज युवकांचा देश म्हणून ओळाखला जातो. या युवाशक्तीला स्पर्धेच्या युगात टिकून राहावयाचे असेल तर वाचनाला दुसरा पर्याय नाही. वाचनाने मनुष्य बऱ्याच अशी परिपुर्ण होऊ शकतो. इ.स 1597 मध्ये फ्रॅन्सिस बॅकॉन यांनी 'ज्ञान हिच शक्ती' हा शब्दप्रयोग वापरला होता या शब्दाचा आधुनिक युगात बराच बोलबाला होताना दिसतो आहे. ही प्रक्रीया पूर्ण करण्यासाठी वैचारीक वाचन करणे महत्वाचे ठरते. आजच्या प्रसार माध्यमांच्या युगामध्ये वाचनाला पर्याय आलेले आहेत. या पर्यायांचा उपयोग करूनही ज्ञानवृध्दी होईल. इंटरनेट, हॉट्सप,फेसबुक. अशा अनेक माध्यमातून माहितीचे आदानप्रदान होते. कोणतीही नवनिर्मिती होण्यासाठी बुध्दीचे तेज महत्वाचे असते हे तेज वाढविण्यासाठी वाचन हा बहुमोल पर्याय दिसून येतो.

वाचन संस्कृती :—

ग्रंथाला पुस्तकांना गुरू म्हणण्याची प्राचीन अशी आपल्या देशाची परंपरा आहे. ही परंपरा टिकवून ठेवण्याची, त्यावर अंमल करण्याची आज गरज आहे. वाचन संस्कृती ही वाचकांच्या संस्कृतीशी निगडीत असते. काय वाचावे? काय वाचू नये? हे वाचकांच्या अभिरूचीवर अवलंबून असते. सर्व साधारणपणे पुस्तकांचे दोन प्रकार पडतात. एक मनोंरजनपर तर दुसरा प्रकार वैचारिक ग्रंथाचा दिसून येतो. वैचारिक साहित्य बुध्दीला चालना देते तर मनोरंजन साहित्य भावनेला हात घालताना दिसते. वाचनाने मनावर वेगवेगळे संस्कार कोरले जातात. या संस्कारातून विविध आशय,विषय अभिव्यक्ती मनावर प्रभाव करते. केवळ मनोरंजन करणारी पुस्तके देखील काही तरी संदेष देतात, परंतू हा संदेष तेवढ्याच तीव्रतेने मनावर बिंबविला जाईल असे म्हणने धाडसाचे ठरते. विविध भाषिक कौशल्यांमध्ये वाचन एक महत्वाचे कौशल्य दिसून येते. वाचनसंस्कृतीचा विकास होण्यासाठी व हे भाशिक कौशल्य प्रगल्भ होण्यासाठी विविध क्षेत्रांतून मार्गदर्षन होणे गरजेचे वाटते. शाळा महाविद्यालयांमध्ये अध्ययन करत असणारी पिढी ही केवळ परीक्षार्थी या अर्थाने वाचनाकडे पाहताना दिसते. पाठयपुस्तका व्यतिरिक्त ज्ञानार्जन करण्याचा बहुतांशी प्रयत्न जास्त प्रमाणात होत नाही वाचनाने मनुश्य हा बहुमूत होतो. ही मनोभूमिका तयार होण्याची आज जास्त गरज निर्माण झालेली आहे. एखादा विषय समजुन घेऊन त्याच्या मुळाशी संषोधक वृत्तीने भिडणे गरजेचे आहे. आपल्या अवती—भोवती असणारे वातावरण याचाही परिणाम व्यक्तिवर होत असल्याने अभिरूची ही बदलताना दिसते. या अभीरूचीतूनच संस्कृती निर्माण होते. खरे तर संस्कारातूनच संस्कृती जन्म घेते. असे म्हणणे जास्त उचित ठरते.

वाचन व अभिरूची :—

'रूची' या शब्दाला 'अभि' हा उपसर्ग लावून 'अभिरूची' हा शब्द तयार झालेला दिसतो. 'रूची' हा शब्द पाकशास्त्रातून आला असला तरी माणसाकडे देखील एखादया घटकाची रूची अभिरूची असतेच. कोणताही वाचक आपल्या अभिरूचीनुसार वाचन करत असतो.

आवड—नावड हा माणसातील उपजत असा धर्म दिसून येतो. प्रत्येक व्यक्ती हा वाचक असला तरी तो चिंतनशील असेलच असे नाही. एखादे पुस्तक वाचल्यावर त्याच्या व्यक्ति मनावर त्याचा परिणाम होणे सहाजिकच असते परंतु हे व्यक्तिमत्व महत्व तेवढे संवेदनशील असायला हवे. एखादी कथा, कादंबरी वाचल्यानंतर त्यातील अनुभव जर आपल्या अनुभवविश्वाषी एकरूप होणारा असेल तर ते वाचन त्या वाचकाला आनंद देणारे व परिपूर्ण वाटत असते. प्रगल्भ बुध्दीमत्तेचा वाचक हा पुस्तकातील आशय विशय अभिव्यक्ती यांना पटकन आत्मसात करताना दिसतो. वाचन अभिरूचीमुळे एखादया वस्तूतील, व्यक्तिमधील सौंदर्य ग्रहण करण्याची क्षमता निर्माण होते. वाचन अभिरूची भिन्नतेची कारणे अनेक असतात. त्यामध्ये सांस्कृतिक पर्यावरण आर्थिक पर्यावरण, वाड्मयीन पर्यावरण व मानसिक स्थिती गती या घटकाचा परिणाम शक्य आहे. प्रा.रा.श्री जोग यांनी अभिरूचीला एक चंचल आणि लहरी वृत्ती म्हटलेले आहे. 'व्यक्ति तितक्या प्रवृत्ती' या मतानुसार 'व्यक्ती तितक्या अभीरूची' असे म्हणता येते सांस्कृतिक पर्यावरणाचा वाचकाच्या व्यक्तिमत्वावर प्रभाव पडतो प्रत्येक समाजाची एक विशिष्ट संस्कृती असते. तिच त्या समाजाची अचार — विचारांची पध्दती असते. वाचन अभिरूची ही संस्कारांनी परिपूर्ण असते संस्कृती मध्ये दोन भाग आढळतात. एक वैचारिक संस्कृतीचा तर दुसरा भौतिक संस्कृतीचा भाग असतो. culture means what you are आणि civilization means what you have असे म्हणता येते. ग्रंथलेखन, ग्रंथवाचन कलेचे विश्व या गोष्टी पहिल्या प्रकारात येतात. तर भौतिक पध्दतीने केलेली निर्मितीही (उदा. धरणे,रस्ते,ग्रामरचना) दुसऱ्या प्रकारात येते. विशिष्ट सांस्कृतिक पर्यावरणाचा परिणाम जसा लेखकावर होतो. तसाच तो वाचकावरही होत असतो. वाचकाला जे आवडते ते एखादा लेखक निर्माण करू शकतो. त्यामुळे तो लेखक मनोरंजनपर लिहिताना दिसतो. सुयोग्या सांस्कृतिक पर्यावरणामुळे भारतात किंवा युरोपात ही वाचक अभिरूची जास्त प्रगल्भ दिसून येतो. आर्थिक पर्यावरणही लेखकाला व वाचकाला प्रभावीत करताना दिसते. 'आधी पोटोबा मग विठोबा' हा वाक्य प्रचार याच जीवन जाणीवेचा परिणाम असावा असे वाटते. पोट भरलेले असेल तरच तो लिहिल व तो वाचक वाचेल असे म्हणावे लागेल. वाचनातून त्या व्यक्तीची, समाजाची मानसिकताही लक्षात येते. ग्रंथ निर्मिती त्याचा घेतला जाणारा आस्वाद हा अप्रत्यक्षपणे आर्थिक पर्यावरणाषी संलग्वित असतो असे म्हणावे लागते. समाजात मार्क्स आला त्याने आपले आर्थिक विचार मांडले त्यातून त्या विचारांचा एक वाचक, लेखक वर्ग निर्माण झाला देशाच्या स्वांतत्र्ययुध्दात प्रेरणा देण्यासाठी अनेक लेखक पुढे आले व त्यांनी तरूण वर्गाला प्रेरणादायी असे साहित्य निर्माण केले . यातून एक वाचक गट निर्माण झाला. वाड्मयीन वाचक अभिरूची हा घटक ही महत्वाचा ठरतो. त्या काळातील वाड्मय त्या समाज मनावर परिणाम साधन असते. स्वातंत्र्यपूर्व कालखंडात व स्वातंत्र्यकाल्योत्तर कालखंड यामधील साहित्य फरक दिसून येतो. देशाच्या स्वातंत्र्य चळवळीने भारावलेला कालखंड साहित्यकांनी साहित्यात आणला. त्यांची प्रेरणा घेऊन अनेक वाचक वाचन करू लागले. कुसुबाग्रजांनी 'गर्जा जय जय कार क्रांतिचा गर्जा जयजयकारा' ही कविता लिहून त्या काळातील वाचकांना प्रेरणारूपी रवाद्य दिले असे म्हणता येते. साहित्य निर्मितीच्या सातत्यामुळे वाचक अभिरूची ही संस्कारित होण्यास मदत होताना दिसते असे म्हणता येते. मध्ययुगीन वाचन हे अध्यात्मप्रवण होते. अर्वाचीन साहित्यात इंग्रज प्रवण साहित्य महत्वाचे होते असे म्हणावे लागते.

वचक अभिदची व कालखंड —

वाचक अभिरूचीवर कालखंडाचा प्रभाव हा कार्यरत असतो. बदलत्या काळाचा, सामाजिक पर्यावरणाचा परिणाम वाचक आभिरूचीवर होत असतो. मध्ययुगीन काळात संत साहित्याच्या प्रभावाचे अनेक साहित्य निर्माण झाले. अध्यात्म हीच या कालखंडाची पुरक प्रेरणा होती. यातूनच वाचकांची मनोभूमिका बदलताना दिसत होती. संताच्या अभंगातील भक्तीभाव हा आपल्यात बानवावा असे प्रत्येक वाचकाला वाटत होते.यातून एक सामाजिक मानसिकता बनत गेली. पेशवाई आली आणि यातून शृंगारप्रदान, वीररसप्रदान साहित्य निर्मिती होऊ लागली. या गोंष्टी वाचकांनी स्वीकारल्या. पुढील काळात शिक्षणाचा प्रसार झाला. या शैक्षणिक सुविधेमुळे महाराष्ट्रात एक वैचारिक जागृती निर्माण झाली. या अनुषंगाने या वैचारिक ग्रंथाना सुशिक्षित वाचक मिळू लागला. येथील वाचक हा विवेकनिश्ठ, चिकित्सक दिसू लागला. 1920 नंतर गांधीयुग आले या युगात ग्रामजीवन, जीवनवादी दृश्टीने वाचक वाचन करू लागला. गांधीजीनी 'खेडयाकडे चला' अशी हाच दिली व त्याची परिणिती वाचक अभिरूची बदलात झाली असे म्हणावे लागते. आतापर्यंतचा वाचक हा शहरी जीवनाविषयीच ऐकत, वाचत होता. परंतु या काळात खेडेगाव, तेथील माणसे यांचा ही विचार करू लागला. पुढील काळात स्वातंत्र्यची चळवळ सुरू झाली. या चळवळीने समग्र जनसमुदाय उफाळून उठला. देशसेवा, देशप्रेम च्या गोष्टींना लेखकांनी समोर आणले याचा परिमाण वाचक अभिरूचीवर झाला असे म्हणता येते. देश स्वतंत्र झाल्यानंतर पंचवार्षिक योजना, राजकारण समाजकारण याकडे जनसमुदाय डोळसपणे पाहू लागला. यातून एक वाचकांची पिढी निर्माण झाली. 1960 नंतर भाषावार प्रांत रचना झाली आणि महाराष्ट्राची अस्मिता तीव्रतेने पुढे आली. ऐतिहासिक, ग्रामीण, दलित, स्त्रीवादी या सारखे लेखन आले त्यातून त्या पद्धतीचा वाचकवर्ग साहित्याचा अस्वाद घेऊ लागला.

वाचक व सामाजिकता —

कोणतेही पुस्तक, ग्रंथ हेच कलेचे रूप घेऊन अवतरत असले तरी त्यातून जीवनमुल्य, जीवनवाद अप्रत्यक्ष का होईना झिरपत असतो हे नाकारता येत नाही. खरे तर साहित्य निर्मिती करणारा लेखक हा समाजाचेच अपत्य असते. समाजातील सर्व घटकाचा परिणाम त्याच्या व्यक्तिमत्वावर पडत असतो त्याचप्रमाणे कोणताही वाचक समाजपासुन वेगळा राहू शकत नाही. आपल्या समाजाचे सर्व गुणधर्म त्याला पाळावेच लागतात. वाचक ज्या समाज गटातील असेल त्या समाज्याच्या व्यक्तिमत्वाचे प्रतिबिंब वाचकाच्या व्यक्तिमत्वात सामाविष्ट होत असते. याचाच अर्थ असा लेखकाप्रमाणेच वाचकही एका विशिष्ट समाजाचा घटक असतो. त्या—त्या समाजाची विविध जीवन पद्धती त्याने अनुसरलेली दिसून येते. त्या वाचकाच्या व्यक्तिमत्वाची जडणघडण त्याच्या समाजाच्या पारंपारिक विशेषांनी केलेली असते. या वाचकाच्या पिड धर्माप्रमाणे त्याच्या समाजाच्या संस्कारांचा मूलव्यवस्थेचा जीवनपदधतीचा वाटा तेथे दिसून येतो. समाज आणि साहित्य यांचा विचार करताना आस्वाद मुल्य जपणारा वाचक हा घटक विसरून चालणार नाही. लेखक आपली निर्मिती समाजासाठी करत असला तरी समाज म्हणजेच व्यक्तीमन असते. हे व्यक्ती मन जेवढे प्रगल्भ असेल तेवढी त्याची वाचन अभिरूची जाणकार असते असे म्हणणे महत्वाचे ठरते.

संदर्भ ग्रंथ

1) साहित्यविचार अ.वा. कुलकर्णी
2) व्यवहारिक उपयोजित मराठी आणि प्रसारमाध्यमे –संपा संदिप संगळे
3) प्रसारमाध्यमे आणि मराठी भाषा –संपा – भास्कर शेळके.

Publish Research Article
International Level Multidisciplinary Research Journal
For All Subjects

Dear Sir/Mam,

We invite unpublished Research Paper,Summary of Research Project,Theses,Books and Books Review for publication,you will be pleased to know that our journals are

Associated and Indexed,India

- Directory Of Research Journal Indexing
- International Scientific Journal Consortium Scientific
- OPEN J-GATE

Associated and Indexed,USA

- DOAJ
- EBSCO
- Crossref DOI
- Index Copernicus
- Publication Index
- Academic Journal Database
- Contemporary Research Index
- Academic Paper Databse
- Digital Journals Database
- Current Index to Scholarly Journals
- Elite Scientific Journal Archive
- Directory Of Academic Resources
- Scholar Journal Index
- Recent Science Index
- Scientific Resources Database

Review Of Research Journal
258/34 Raviwar Peth Solapur-
413005,Maharashtra
Contact-9595359435
E-Mail-ayisrj@yahoo.in/ayisrj2011@gmail.com